

Bij voorrang worden in PANOPTICON publikaties uit eigen land gerecenseerd. Buitenlandse werken worden slechts besproken indien zij volgens insiders belangrijke publikaties zijn.

Boekbesprekingen geven enkel en alleen de visie van de recensent op het betrokken werk weer en worden dan ook persoonlijk ondertekend. Mocht een auteur het niet eens zijn met de bespreking van zijn werk, dat wordt hem de gelegenheid geboden hierop te reageren.

J. Chazal, *Les magistrats*. Grasset, Paris, 1978, 307 blz.

Jean Chazal, auteur van het bekende boek *L'enfance délinquante*, heeft op het einde van zijn gerechtelijke loopbaan, zonder enige terughoudendheid, een overzicht willen geven van het raderwerk van het justitiële apparaat en een blik willen werpen op de toekomst ervan.

Alhoewel de loopbaan van Chazal (substituut, procureur van de republiek, kinderrechtser, raadsheer in het hof van beroep en van cassatie) niet enkel betrekking heeft gehad op de penale aspecten van de rechtsbedeling, gaat zijn aandacht toch vooral uit naar de strafrechtspraktijk.

Daarbij behandelt hij enkele bekende gebreken van de instellingen die zijn betrokken bij de rechtspraak in strafzaken:

- de armtierigheid aan materiële middelen en aan personeel die o.m. tot uiting komt in het geringe bedrag van de rijksbegroting dat wordt besteed aan de justitie. Niet enkel stuit de verwezenlijking van meer dan een wetgevende hervorming op organisatorische en budgettaire problemen (blz. 140), maar ook wordt de hele werking van de gerechtshoven afgezwakt door administratieve karweiën, die in moderne bedrijven doeltreffend worden opgeknapt, hetzij door bijkomend personeel, hetzij door aangepaste technische middelen.
- de moeilijke toegang tot het gerecht, waarbij de rechtsonderhorige in botsing komt met hinderpalen van economische en sociale aard en met de techniciteit van het gerechtelijk apparaat (blz. 281).
- het gebruik van een rechtstaal die de kloof tussen goed en slecht geïnformeerden in onze maatschappij nog verdiept (blz. 282).

Op het organisatorische vlak van de rechtsbedeling spreekt Chazal zich uit tegen sommige hervormingen die men in de rechtspleging in strafzaken wil invoeren, zoals de uitbreiding van de instelling van de alleenrechtsprekende rechter (blz. 177) en de beoordeling van sommige misdrijven volgens een verkorte procedure (blz. 204).

Meer op het theoretische gebied bespreekt de auteur de diepe kloof tussen sociale en ethische realiteit en de strafwetgeving in bepaalde domeinen, alsook de terzake scheppende rol van de rechtspraak, waarbij echter geen verwarring mag worden gesticht tussen de verschillende machten en opdrachten van de wetgever en de rechter (blz. 180).

Met openheid behandelt Chazal de hiërarchie ('La hiérarchie pour certains magistrats est devenue une sorte de bête noire', blz. 44) en de klassejustitie (blz. 164),

die o.m. tot uiting komt in de soms milde behandeling van bepaalde vormen van witte boordencriminaliteit. Schrijver merkt daarbij echter zeer terecht op dat in bepaalde gebieden aan de traditionele vervolgingsorganismen geen of een beperkte bevoegdheid toegekend is (inkomstenbelastingen, douane en accijnzen), ofwel dat hun de pas wordt afgesneden ingeval de overtreder de hem door de administratie voorgestelde transactie aanvaardt (economische reglementering en prijzen, blz. 164).

De hoofdkritiek van Chazal op de rechtspraktijk in strafzaken gaat naar de correctionele terechtzittingen, die hij een monument uit verleden tijd noemt. In tegenstelling tot sommige gebieden waarin de wetgever hervormingen heeft gerealiseerd sedert de afkondiging van het Strafwetboek, blijft de correctionele rechtspraak nog steeds meer gericht op de beoordeling van een strafbare handeling dan op die van een strafbare persoon (blz. 141 en 255). Dit betekent niet dat het bevelen van persoonlijkheidsonderzoeken veralgemeend moet worden. De behandeling van de meeste zaken rechtvaardigt dergelijke navorsingen niet. Doch in bepaalde gevallen zijn soortgelijke onderzoeken wel onontbeerlijk (blz. 251). Daarbij bepleit schrijver dat de correctionele rechters een aangepaste vorming zouden krijgen. Teveel magistraten worden volgens hem in hun redenering nog steeds beïnvloed door het dogmatisch onderwijs van de rechtsfaculteiten en staan niet open voor de moderne verworvenheden van de criminologie en van de criminele politiek (blz. 145).

Chazal betreurt eveneens dat de correctionele rechter in de meeste zaken gedwongen is ondoeltreffende gevangenisstraffen uit te spreken, al dan niet gepaard gaande met uitstel (blz. 152 en 154). Om aan dit euvel te verhelpen juicht hij de totstandkoming van de wet van 11 juli 1975 toe (blz. 259), en hoopt hij dat de wetgever de weg van de preventieve politiek zal opgaan (blz. 155).

Menig jurist zou kunnen geneigd zijn te denken dat Chazal geen oog heeft voor de bestrijding van de moderne vormen van zware en geraffineerde criminaliteit. Dit is geenszins het geval. Schrijver toont geen enkele mildheid t.a.v. zware boeven ('A vrai dire, je ne vous pas quel procédé pénitentiaire autre que l'enfermement de longue durée pourrait être utilisé. Profiteurs, jouisseurs, imperméables, cruels, les grands truands sont inéducables, inamendables, non susceptibles d'une réinsertion sociale' blz. 158) en erge vormen van witte boordencriminaliteit ('A l'égard des cols blancs, la peine de prison est sans conteste la plus dissuasive. Celui qui vit dans les beaux quartiers, qui est à l'aise dans son vaste appartement ou au volant de sa puissante voiture, s'inquiète plus que tout autre d'un séjour prolongé dans un établissement pénitentiaire' blz. 166).

De aandacht van Chazal gaat eveneens naar de druk die wordt uitgeoefend door de uitvoerende macht bij de afhandeling van bepaalde beruchte rechtszaken in zijn land in het recent verleden ('Canard Enchaîné', Abou Daoud, Klaus Croissant, Jean de Broglie).

Het meest treffend kenmerk van het boek van Chazal is de diepe menselijkheid waarmee hij zijn opeenvolgende ambten heeft opgevat.

Het verwondert derhalve niet dat hij het heeft over bepaalde aspecten van het leven van de magistraat, die buitenstaanders weinig of niet kennen: de eenzaamheid ('Devant les réalités humaines, sociales et économiques dont il s'applique à pénétrer les ombres, le magistrat va découvrir que dans sa réflexion il est seul', blz. 176) en de kennisneming dag na dag van een nooit ophoudende menselijke ellende

(‘Je comparerais volontiers les médecins et les chirurgiens aux magistrats, les uns penchés sur les misères du corps humain, les autres sur les détresses morales... C’est dans les tribunaux que l’on côtoie de plus près la misère du monde et ce sont les magistrats de base qui s’y trouvent en première ligne blz. 227-228).

In een logisch perspectief van een nieuw gerechtelijk humanisme werpt Chazal tenslotte zijn blik op de toekomst van de magistratuur: ‘Dans cette recherche se dessinent parmi d’autres, les perspectives d’un nouvel humanisme judiciaire. Le juge veille à ce que les droits de la personne soient reconnus et sauvegardés dans toute instance. Il les protège lui-même en respectant dans son intervention un ensemble de garanties, dont les plus fondamentales sont la soumission à la légalité, l’exigence de la preuve, le caractère contradictoire du débat, le respect des droits de la défense, une rigoureuse indépendance dans la fonction juridictionnelle. Mais il faut aller plus loin encore et voir dans chaque justiciable un être singulier, original, ayant son existence propre’ (blz. 299).

A. de Nauw

C. Fijnaut, *Opdat de macht een toevlucht zij? Een historische studie van het politieapparaat als een politieke instelling*. (Interuniversitaire Reeks Criminologie en Strafwetenschappen, 2a-2b). Antwerpen, Uitgeverij Kluwer, 1979, 2 banden, xx-viii-1204 pp.

Op 6 oktober 1978 promoveerde Cyrille Fijnaut te Leuven tot doctor in de criminologie. De veelzijdige vorming en beroepspraktijk die daaraan zijn voorafgegaan (hij doorliep de Nederlandse Politieacademie te Apeldoorn, werkte als Inspecteur van Gemeentepolitie te Tilburg en studeerde criminologie en filosofie aan de Katholieke Universiteit te Leuven, waar hij sedert november 1973 wetenschappelijk medewerker en sedert november 1978 hoofdmedewerker is), vindt men in zijn nu gepubliceerd proefschrift weerspiegeld. Deze studie werd opgenomen in de nieuwe Interuniversitaire Reeks Criminologie en Strafwetenschappen, waarin bij voorkeur studies worden uitgegeven die grensverleggend werken, omwille van de behandelde thematiek, de toegepaste methode of omwille van de oorspronkelijke benaderingswijze. De redactie, die bestaat uit vakmensen van vier Vlaamse Universiteiten, heeft Fijnaut’s studie terecht in deze reeks opgenomen: zij bevat een methodisch onderbouwde en bepaald originele behandeling van een niet eerder in zijn totaliteit bestudeerd onderwerp: de politieke geschiedenis van het politieapparaat.

Aanvankelijk stond de auteur een proefschrift over het Belgische politieapparaat voor ogen. In het eerste hoofdstuk van zijn boek beschrijft hij hoe het vrijwel volledig ontbreken van voorstudies op het gebied van de organisatie en de geschiedenis van het Belgische politiewezen hem ertoe bracht het politievraagstuk eerst in zijn algemeenheid te onderzoeken. De door Thomas S. Kuhn (*The structure of scientific revolutions*) gedane vaststelling dat wetenschappelijk onderzoek in een bepaald vakgebied wordt verricht naar het voorbeeld van onderzoeken die in dit vakgebied bijzonder hoog staan aangeschreven (de bekende paradigmatheorie), wordt door Fijnaut op een oorspronkelijke wijze gehanteerd als norm voor zijn eigen wetenschappelijke praktijk. Met de bedoeling een *model* op te bouwen van